

anyagfüggetlenné válása – ezeket a tematikákat is történeti megjelenésük szempontjából bemutatva és sok felvétellel illusztrálva.

A kilencedik fejezet tematikájának szerves folytatása a tizedik (*Kép / szöveg számítógépen* (361-396)), amely a számítógépes 'alkotóművészet' néhány produktumát mutatja be. Ebből a fejezetből azután szervesen vezet az út a rövid, kitekintés jellegű tizedik fejezethez, amely *A virtuális világ művészete felé* címet viseli (397-406).

Végül a tizenkettedik fejezet *Folyóiratok, fesztiválok, archívumok, könyvesboltok* címmel (407-424) széles körű tájékoztatást nyújt azok számára, akik a könyv tematikájába mélyebben szeretnének belemerülni.

E könyv szemléletével lehet egyetérteni vagy egyet nem érteni, az azonban elvitathatatlan, hogy a szóban forgó tematikáról igen jó és autentikus áttekintést ad, minthogy a szerző a tárgyalt modern irányzatoknak maga is tevékeny létrehozója / ápolója. A valamennyi fejezetet záró bibliográfia – túl a 12. fejezeten – igen jó forrásanyagot nyújt az egyes témák elmélyítő feldolgozása számára.

A könyvet a kötetben található *Képek jegyzéke és Névmutató* zárja.

Petőfi S. János

Benkes Zsuzsa (szerk.): „Nyelvünkben élünk”. Útmutató és feladatgyűjtemény a 10–14 éves korú tanulók magyar nyelvi kommunikációs versenyéhez

Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda, Budapest, 1995. 98 p.

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium, valamint az Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda 1989 óta minden évben meghirdeti az általános iskolai tanulók "Nyelvünkben élünk" elnevezésű magyar nyelvi kommunikációs versenyét. A színvonalas rendezvényhez kapcsolódó *Útmutató és feladatgyűjtemény* az első hét évre tekint vissza: közli a verseny általános tudnivalóit, majd bemutatja az országos döntők addigi összes feladatát. A kiadvány segít a felkészítő tanároknak, illetőleg az iskolai, területi, megyei, fővárosi fordulókát megrendező pedagógusoknak abban, hogy pontosan megismerjék az országos megméretés követelményrendszerét.

A versenykiírás szerint a rendezvénysorozat célja a tehetséggondozás, amelyet azonban nem szűkítenek le a hagyományos anyanyelvi nevelésre, hanem az összes tantárgyat érintő kommunikációs képességként értelmeznek. A feladatok öt részterületet érintenek: 1. írásos nyelvi kommunikáció, amelyben többek között töredékszöveg kiegészítése, megadott szöveg átalakítása, illetőleg egyes szövegtípusokhoz kapcsolódó szerkesztési műveletek (sorrendiség, logikai szerkezet, térbeli szerkesztés kialakítása stb.) szerepelnek; 2. szóbeli nyelvi kommunikáció szövegértési és szövegalkotási (produktív és reprodukzív) feladatokkal, helyzetgyakorlatokkal; 3. műveletek a nyelvvel, bizonyos nyelvi jelenségek fölfedezése és megmagyarázása; 4. grammatikai ismeretek kreatív alkalmazása; 5. népmeseter, benne például a magyar népművészet, népköltészet, népszokások ismerete, illetőleg szavak, szólások magyarázata.

Maga a verseny három részből áll: írásos feladatlap kitöltéséből, egyéni szóbeli kommunikációs gyakorlatból és csoportos kommunikációs helyzetgyakorlatból. Ezeken

kívül a versenyzők előzetes kutatómunkát is végeznek, megadott témában. A tájékoztató első része sorra veszi az említett feladatokat, és megadja értékelésük szempontjait is. A terjedelmesebb második rész bemutatja az első hét országos döntő versenyfeladatait, majd rövid válogatást közöl az érdekesebb vagy tanulságosabb feladatok megoldásaiból. Az alábbiakban áttekintjük az 1995-ös év gyakorlatait, amikor is Antoine de Saint-Exupéry *A kis herceg* című műve szerepelt központi témaként.

A mű egyik részlete nem a szerző által megalkotott formában került a versenyzők elé: az átalakított szövegből hiányoznak az írásjelek, a nagybetűs mondatkezdések, és hiányzik a bekezdésekre való tagolás is. A feladatban szövegmondatokra kell bontani a szöveget, pótolni kell a hiányzó írásjeleket, és a bekezdések is jelölendők. A kis herceg másik részletéből elhagytak egy bekezdést, melynek helyét a hiányos szövegben megjelölték. Az utána megadott négy bekezdésből kell kiválasztani, sőt formai, nyelvi és tartalmi szempontok alapján megindokolni, hogy melyik illik a kipontozott helyre. A szintagmatikus elemzés is a regényből való: az öt mondatot és három – egyébként hiányos – ágrajzot közlő feladatban egymáshoz kell rendelni az összetartozó elemeket, majd az ábrába beirandók a hiányzó mondatrésznevek is. A cselekmény ismeretét teszi próbára az a feladat, amelyben megfelelő sorrendbe kell állítani a mű kilenc illusztrációját, majd három kiválasztott képhez megadott nyelvtani szerkezetű (még hozzá óhajtó modalitású) címet kell alkotni. A gyakorlatok azonban nem szorítkoznak teljes mértékben a regényre: ajánlatos tisztában lenni egyéb irodalmi alkotások szövegével is. Így például a között tíz versrészlet első szavát törölték – két-két idézet azonos szóval kezdődik –, s a hiányok pótlásán kívül el kell végezni a kiegészítendő szóalak szófaji besorolását is. Kreatív gyakorlat a következő, amelyben egy matematikai levezetéshez (a tesztlap szóhasználata szerint) érdekes feladatszöveg megalkotását írják elő. A komoly próbatételeket nyelvi játék oldja, amely valójában nem más, mint egy ugyancsak elgondolkodtató mondatlánc megalkotása. Az eddig bemutatott írásbeli feladatokon kívül mind a szóbeli, mind pedig az úgynevezett előfeladatok az Exupéry-művel kapcsolatosak. Az utóbbi például a történet továbbgondolására, egy újabb kisbolygóval összefüggő események megalkotására, leírására ösztönöz.

A „Nyelvünkben élünk” című magyar nyelvi kommunikációs verseny feladatai az imént bemutatott *Útmutató és feladatgyűjtemény* szerint azokat az elveket követik, amelyeket többek között megismerhettünk a BENKES ZSUZSA – NAGY L. JÁNOS – PETŐFI S. JÁNOS készítette *Szövegtani kaleidoszkóp I.*, illetve a BENKES ZSUZSA – PETŐFI S. JÁNOS fémjelezte II. kötetében (az I. kötetről lásd: PETŐFI S. JÁNOS – BÉKÉSI IMRE – VASS LÁSZLÓ (szerk.): *Szemiotikai szövegtan* 9. 304–307).

Zimányi Árpád